

Een slobbeend wil vooral niet gestoord worden

De slobbeend heeft de twijfelachtige eer om in 2004 als 'nieuw' op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels te verschijnen. Hij is een ondergewaardeerde weidevogel die het moet hebben van plasdras. Op eentonige, drooggemalen graslanden redt hij het niet. Als extra handicap is hij ook nog heel verstoringsgevoelig.

Eenzaam in zijn categorie op de Rode Lijst is de slobbeend zeker niet. Hij verkeert in het gezelschap van maar liefst 27 soorten waarvoor agrarisch gebied van groot belang is. De aantallen 'slobbers' zijn sinds 1950 met 25 - 50% afgenomen. Weliswaar minder drastisch dan die van de zomertaling, die met meer dan 85% zijn afgenomen, maar toch ernstig genoeg om in de categorie 'kwetsbaar' te belanden. De kraakeend, vijftig jaar geleden nog een zeldzame broedvogel in Nederland, is tegenwoordig veel talrijker dan de slobbeend. Maar eenden mogen zich niet in zo'n warme belangstelling verheugen van weidevogelbeschermend en -onderzoekend Nederland. Dit in tegenstelling tot de bekende weidevogels grutto, Kievit, scholekster en tureluur. Er is dus alle reden om aandacht te schenken aan de bescherming van de slobbeend. Temeer omdat de accenten in de be-

schermingsproblematiek van de slobbeend net even anders liggen dan bij steltlopers.

Buitenbeentje onder de eenden

Slobbeenden broeden vooral in open, waterrijke graslandgebieden. Hier is de soort steeds vaker aangewezen op gebieden met aangepast beheer, zoals reservaten en boerenland met 'zwaar beheer'-pakketten. Omdat slobbeenden gevoelig zijn voor ontwatering, zijn door intensief grondgebruik, met als belangrijk kenmerk lage waterpeilen ver onder het maaiveld, de vestigingsmogelijkheden elders in cultuurland marginaal geworden. Het is de belangrijkste oorzaak voor de achteruitgang van aantallen slobbeenden in Nederland. Met name vroeg maaien en eenvormigheid van het grasland is ongunstig voor het broedsucces.

Je hoeft maar naar zijn snavel te kijken en je weet dat de slobbeend onder de eenden een buitenbeentje is. Die buitenproportionele snavel, breed en sterk lepelvormig, wijst op een hoge specialisatiegraad als het gaat om voedselzoeken. Voedselzoeken bij slobbeenden betekent: filteren van water. De slobbeend zuigt water op aan de snavelpunt en perst het er weer uit aan de basis, waarbij voedsel wordt opgevangen door de extra lange lamellen. Het voedsel bestaat uit plantaardig en vooral dierlijk plankton en verder slakjes, kreeftachtigen, insectenlarven, zaden en dergelijke. Anders dan wilde eend, kraakeend en smient foerageert een slobbeend niet op het land. Zijn voedsel生态学 lijkt meer op die van winter- en zomertaling, die ook uitsluitend in water of in zeer nat slik foerageren. Slobbeenden filteren vooral het bovenste laagje water om aan voedsel te komen, hoewel ze ook wel grondelen. Vooral in zomer en herfst kunnen slobbeenden in dichte, opeengepakte groepen sociaal foerageren.

Lang behoefte aan plasdras

De slobbeend heeft dus water nodig voor zijn voedselvoorziening. Daarmee is direct al een sleutelfactor voor het aantrekken van slobbeenden duidelijk. In natte voorjaren, met veel wateroverlast voor boeren, zijn er meer slobbeenden dan in droge jaren. Polders met veel water en een hoog waterpeil zijn dus favoriet bij de slobbeend. Ondiep, eutroof

nu. Slobbeenden hebben voor het foerageren rust nodig; ze besteden een veel groter deel van de dag aan foerageren dan bijvoorbeeld wilde eenden. Slobbeendvrouwtjes hebben daarnaast zes tot acht dagen nodig om een nest te bouwen en ook dat vergt rust. Maar vooral daarna, in de eilegfase, zijn slobbeenden gevoelig voor verstoring; het nest wordt al snel verlaten. De eileg duurt een tot twee

activiteiten. De soort broedt in vergelijking met andere weidevogels tamelijk laat, van half april tot begin juli. De meeste eieren worden in de tweede helft van april gelegd. Dit betekent dat de meeste jongen midden mei uitkomen, als veel graslanden al zijn gemaaid. Slobbeendnesten zijn extra kwetsbaar voor uitmaaien en vertrapping door vee omdat ze vaak óp de graslandpercelen broeden in plaats van ernaast, in de slootkant. Weer een belangrijk verschil met de kraakeend, die ook laat in het seizoen broedt maar daarvoor graag hoge ruigtes langs grotere wateren zoekt. Hier kunnen de kraakeendvrouwtjes ongestoord broeden. Deze soort heeft dan ook een hoger broedsucces.

Graslanden moeten natuurlijk wel aantrekkelijk zijn voor broedende slobbeenden. Een-vormige raaisgrasweiden zijn ongeschikt als nestplaats. Een ruige structuur met grote graspollen en dichte zeggevelddjes is ideaal. Interessant is dat slobbeenden graag nestelen onder de beschermende paraplu van broedende Kieviten en grutto's. Deze zijn effectief bij het verjagen van predatoren. Want tegen predatoren beginnen slobbeenden niet veel. Hoewel...een grappig anti-predatiemiddel is dat vrouwtjes bij verstoring sterk geurende poep kunnen achterlaten op hun legsel. Dit moet roofdieren weerhouden van het smullen van de eitjes. De slobbeend zelf is ook niet lekker. Althans, dat vinden jagers. Het is een belangrijke reden waarom de soort niet intensief bejaagd wordt in Europa. Dat geluk heeft de slobbeend dan weer wel. ●

water in liefst open landschappen, met veel overgangssituaties naar land, daar houdt hij van tijdens de broedtijd: vlakke, grillig verloopende en moerasige oevers, plasdrasland, uiterwaarden, ondiepe plasjes en sloten. Hier ontwikkelt zich in het door de voorjaarszon opwarmende water in hoog tempo een rijke voedselsituatie. Dit water mag niet te snel droog vallen. Slobbeenden hebben immers het hele voorjaar door ondiep water nodig in hun broedgebied. Kortdurende plasdras-situaties, zoals in agrarisch natuurbeheer vaak wordt toegepast met het oog op het aantrekken van steltlopers, zijn daarom ook maar korte tijd geschikt voor slobbeenden. Het 'plasdraspakket' van drie maanden (half februari tot half mei) is voor eenden veel gunstiger dan het tweemaanden-pakket (half februari tot half april).

Extra kwetsbaar voor uitmaaien

Beter nog is om totale rust te betrachten op percelen met slobbeenden. En dat geldt dan met name voor landbouw-

Extreem gevoelig voor verstoring

Rust in de broedtijd is voor slobbeenden van het grootste belang. Slobbeenden zijn namelijk schuw. Dit is een belangrijk verschil met de kraakeend, die inmiddels op veel plaatsen de bebouwing intrekt. De op het oog mooiste plasjes en plasdraspercelen kunnen gemeden worden door slobbeenden als deze bloot staan aan te hoge recreatiedruk door vissers en wandelaars. Daar zouden we bij de aanleg van nieuwe fiets- en wandelpaden en andere recreatieve voorzieningen in het polderland meer rekening mee moeten houden dan

